

REMBRANDT'I ÇİZERKEN REMBRANDT OLMAK

“ Typex ne yapmış? Rembrandt eskizlerini, gravürlerini, o kıvrak çizgilerini sahiden sayfalara taşımış. O denli akışkan ki, Rembrandt kadar çizmiş dedirtiyor bazen.

Çizgi roman, gazete bayilerinden **kitapçılara** ve **kitap** piyasasına girdi gireli, sanatçıların ve diğer popüler kişiliklerin biyografileriyle daha fazla ilgilenmeye başladı. Geçmişte çocuksu ve pedagojik olma iddiası taşıyan, epeyce niteliksiz ve sası duran biyografik çizgi romanlar, tür olarak, gördükleri ilgi ve itibarı hak edecek ölçüde başkalaşım enformatik olmanın ötesine geçtiler. Yine önemlice bir kısmı, kurdukları görseelliği anlattıkları biyografinin bir parçası gibi görüp “betimlemek” ya da “resmetmekten” fazlasını denediler. Ve galiba, en çok ressamı anlatırken bunu yaptılar. Yakın dönem dünya çizgi romanında ressam biyografilerinin çoğalmasının bir nedeni de bu. Bir ressamı anlatırken onun üslubunu ve kendisine özgü renklerini yorumlamak olmak, hiç kuşkusuz iddialı olmayı gerektiriyor. İlgi çekici bir kurgunun yanı

sıra o ressamı hatırlatan bir çizgi tarzıyla o hikayeyi anlatabilmek maharet istiyor.

Biyografik sadakat göstermek, bunu yaparken de bir tahkiye kurmak kolay şey değil. Sürekli üretmek yaşamış birini çocuklukta yaşanmış duygusal bir eşikle veya belki bir eksiklikle anlatmak sık başvurulan yöntemlerden biri. İşte o ressam, bir yerde takılıp kalmış, hayatı için önemli olan o sayfayı bir türlü aşamamıştır; türlü psikosomatik badirelerden sonra o resmi yapmayı başarır, böylece süratlenir, değişir, yetkinleşir ve büyük bir sanatçı olur vs. Türkçede henüz yayımlanmamış birkaç albümden söz edeceğim. Julie Birmant ile Clément Oubrière ikilisinin Picasso'yu anlatan dört bölümlük *Pablo* (Art Masters, 2015) grafik romanı buna iyi bir örnek. Hikaye öyle geliyor ki, Picasso *Avignonlu Kızlar* resmini yaptıktan sonra büyük bir sanatçı oluyor sanki. Benzer bir yorumu Patrick Weber ile Nicoby'nin *Gauguin* albümünde de (Glénat, 2016) görüyoruz. Gauguin, *Sarı İsa* resmi önünde kendi portresini yaptığı başka bir merhaleye geçiyor. Oysa her ikisi de baştan beri olağanüstü sanatçılardı, bu resimlerle hayati ve büyük bir sıçrama yapmış filan değillerdi; elbette, bu bir yorum, bir yazar ve çizerin o ressamla ilgili hikayesi ilginçse ve bizi inandırabiliyorsa mesele yok.

Biyografik hikayelerde enteresan bir başka kısım da, bize hikayeyi kimin anlatacağıyla ilgili olabiliyor. İyi seçilmiş bir yan karakter hikayeyi cazip kılabilir. *Pablo*'yu Picasso'nun ilk metresi olan Fernande anlatıyordu örneğin. Robin'in *Le Fils de Rembrandt* (Sarbacane, 2010), ünlü ressamı ve dönemini oğlu Titus'un gözünden resmederken, Lacombe ve Echegoyen ise *Léonard & Salai* (Soleil, 2014) isimli albümlerinde **Leonardo da Vinci**'yi öğrencisi, modeli ve sevgilisi olan bir gençle birlikte anlatmayı tercih ediyordu. Anlatılan sanatçı ile anlatıcı arasında bir mesafe kurmak, yorumu kolaylaştıran işlevsel bir yöntem... Sonuçta sürekli çalışan ve çalışırken hayattan kopan, insanlardan uzaklaşan birinin anlatıldığını unutmamak gerekiyor. Diğer yandan bir ressam anlatıldığı için çizginin nasıl kurulacağı önemli. Bu konuda iki ayrı tercihten söz edilebilir. İlki için yukarıda değindiğim gibi bir çizerlik gösterisi ve

meydan okuması sayılabilecek biçimde o ressamın tarzı sayfalara taşınabilir. Norveçli sanatçı Kverneland, *Munch* (Art Masters, 2016) grafik romanında bunu yapmaya çalışmış; Munch'ün renk istiflerini sayfalarına katmıştı. İkinci tercih için çizerin kendi tarzında kalması ve asıl olarak hikayeye yüklenmesi denebilir. Marco Corona'nın *Frida Kahlo, une biographie surréelle* (Rackham, 2001) albümü buna bir örnekti. Kahlo'nun renklerine değil, naif ve gerçeküstü yönlerine vurgu yaparak ilerleyen illüstratif bir çalışmaydı.

SEFALET VE İHTİŞAM; AYNİ HAYAT İÇİNDE...

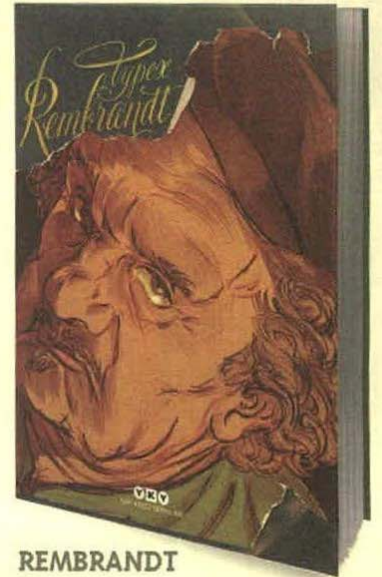
Typex imzasını kullanan Hollandalı sanatçı Raymond Koot'un en önemli çalışması kabul edilen 2013 tarihli *Rembrandt* grafik romanı, yakın bir zaman önce Türkçede yayımlandı. Amsterdam'daki Rijks Müzesi tarafından sipariş edilen albümü, Typex üç yılda tamamlayabilmiş. Meseleye müze açısından bakarsak, onlar da üç yıl sabır göstermiş, "yatırım" yapmışlar, "konuşulacak" yeni bir üretimi madden desteklemişler. Typex'in Rembrandt'ı, haliyle, kişisel bir yorum; ona bu siparişi verdiğinizde onun sanatçılığını, bir yorum yapacak olduğunu biliyor olmanız gerekiyor. Bu sonuca razı olmak değil, nasıl bir yorum yapacağını merak etmek aslında.

Typex ne yapmış? Rembrandt eskizlerini, gravürlerini, o kıvrak çizgilerini sahiden sayfalara taşımış. Öyle ki, o mu çizmiş yoksa alıntılanmış mı

diye durup durup bakıyorsunuz. O denli akışkan ki, Rembrandt kadar çizmiş dedirtiyor bazen. Albümü özel kılan en önemli hoşluk bu zaten... Typex, çok çalıştığını, çok sevdiğini, Rembrandt'ın yaşadığı döneme ve şehre nüfuz ettiğini bize gösteriyor. Rembrandt, Hollanda'nın altın çağı sayılan bir dönemde halkın sevgisini kazanan, çok genç yaşlarda şöhrete ve hatırı sayılır bir zenginliğe ulaşan bir ressam. Ne ki, hikaye burada bitmiyor; süratle zenginliğini kaybediyor Rembrandt, ahalinin hayranlığı kayıtsızlığa dönüşüyor, ömrünü borç harç içinde tamamlıyor. Bir başka deyişle sefaleti ve ihtişamı aynı hayatın içinde tadıyor.

Typex, Rembrandt hikayesini fragmanlar halinde anlatmak istemiş. Albümün başında onu 36 yaşında görüyoruz, çok sevdiği karısı Saskia ölüm döşeğinde. Bir sonraki bölümde 23'üne, yakın arkadaşı Jan Lievens ile birlikte çalışmalarına, sonra tekrar Saskia ile tanışıp evlenmelerine gidiyoruz. Typex, Rembrandt'ın resim yapma tutkusunun kökenlerini anlatmamış ya da ona aşmayı başaracağı dramatik bir eksiklik eşiği kurmamış; onu günü yaşayan, hayat gailisi içinde sürüklenen biri gibi karakterleştirmiş. Rembrandt'ın biyografisini uzmanlarına ve yayımlanmış iyi incelemelere bırakmayı seçmiş, resmetme iştahını ve duygu dolu fırçasını ancak "tepkileriyle" anlatabilirim diye düşünmüş belli ki. Farklı yaşlardaki Rembrandt'ı okurken bize onun karakterini tanımlayacak nüveler bırakmış. Budalalık derecesindeki müsrifliği, kadınlarca kontrol edilmek istenmesi, küstahlığı, bayağılığa olan ilgisi, gamsızlığı hemen fark ediliyor. Rembrandt'ı en çok çalışırken, para konuşurken ve birilerini/bir şeyleri küçümserken izliyoruz. Borçları, icra memurlarıyla ilişkileri, yarım bıraktığı işleri biyografilerinde geniş yer tutar. Her geçen gün azalan şöhreti, yeterli iş bulamaması, çalışmak zorunda olması, çevresiyle olan ilişkileri sanıyorum, onu günbegün

acılaştırıyor. Pek çok Rembrandt uzmanı, yıllar içinde yaptığı otoportrelerindeki hüznü ifadeye dikkat çeker; sahiden de her geçen yıl, yüzüne artan bir mutsuzluk çökmektedir. Typex, bunu bilerek girişmiş Rembrandt yorumuna. Birazcık da okur olarak Rembrandt bilenleri tahayyül etmiş. Aklında anlatmak değil resmetmek, açıklamak değil imalarla değinmek varmış. İlginç bir albüm, resimseverlerin ayrıca ilgisini çekecektir. ■

REMBRANDT
Typex
YKY

Çeviren: Lale Şimşek Çalışkan